

CULTURA CREȘTINĂ

revistă lunară

Redacția și Admini-
strația:
Blaj (Transilvania).

Abonamentul:
Pe an . . . . 50 lei.
Pe șase luni. 25 lei.

Redactor responsabil:
Dr. Victor Macaveiu
BLAJ.

Episcopii Dr. Valeriu Tr. Frențiu și Dr. Alexandru Nicolescu.

Preafericitul Părinte, de piș amintire, Papa Benedict XV, la 17 Ianuarie a. c. a transferat pe P. S. pâr. episcop Dr. Valeriu Traian Frențiu dela Lugoj la Oradea-mare, iar de succesor la Lugoj a numit pe pâr. canonic dela Blaj, Dr. Alexandru Nicolescu. Această înaltă dispoziție a fost confirmată, la 25 Februarie, și de Sfinția Sa Papa Piu XI. Zilele trecute au sosit dela Roma și diplomele de uumire ale ambilor Episcopi, pe cari cetitorii noștri au plăcerea să-i cunoască și să-i aprecieze foarte mult.

* * *

Pâr. episcop Valeriu Traian, cu multă îngrijorare, dar și cu toată încrederea în Dumnezeu, a urcat treptele tronului arhieresc înainte cu mai bine de 9 ani, însoțit fiind deoparte de nedumeririle unora privitor la activitatea, ce va desvolta ca păstor diecezan, iar de altă parte de nădejtile celor ce-l cunoșteau, că va ajunge alături de cei mai de frunte arhierei, pe cari i-au avut Români.

Și, spre bucuria tuturor, trecutul de arhieriu al P. S. Dr. V. T. Frențiu a confirmat sentimentele celor din urmă. Zelul și însuflețirea sfântă pentru mărirea lui Dumnezeu și binele obștesc a preotului cucernic Dr. Frențiu nu s'a răcit, nu s'a împușinat în inima lui de arhieriu, continuând a celebra zilnic sf. liturghie, a propovădui evanghelia, cu viața, cu cuvântul și în cărți episcopoești, a-și cerceta fiii duhovnicești, a-i mângăia

În vizitațiuni canonice și a-i ajuta, în scaunul mărturisirii, ca să se împace cu Părintele cel ceresc. A sprijinit cu toată căldura misiunile populare și a dorit să trezească din letargie și toropeală fiecare suflet de preot, îndemnându-l și sfătuindu-l, să stea de vorbă cât mai des cu Euharisticul Hristos, știind bine, că în măsura, în care un preot își îndreaptă ochii spre Mântuitorul Isus, în aceea se îngrijește de binele spiritual și material al poporului încredințat grijii lui. În scopul acesta a înființat „Societatea preoților adoratori” și a stăruit pentru ființarea reuniunilor pii, în cari, prin apostolat laic, să se cultive virtuțile și să se dea toată atențiunea curățeniei casei Domnului. Pastorală adresată preuteselor în tristul Decembrie 1916, pentru a le îndemna la muncă spre binele bisericii și al neamului, e unică în felul acesta în literatura noastră omiletică. Tot pentru cultivarea pietății pe o scară cât mai întinsă a inițiat o congregație de femei. — A inițiat o bibliotecă de scrieri populare de cuprins religioso-moral.

În edificiul puternic și pompos, ridicat în timpul pastoririi repositului episcop Vasile Hossu, a turnat viață, deschizând seminar și academie teologică. Deschiderea celei dintâi școli normale române de fete în fosta Ungarie Istoria imparțială va trebui s'o atribuie inițiativei și stăruințelor episcopului Dr. Frențiu. În Maiu 1916 Păr. episcop Valeriu a inaugurat cea dintâiu școală industrială cu cămin, din care să iasă industriași harnici, cu cunoștințe temeinice teoretice și practice și cu convingeri puternice religioso-morale. În colaborare cu episcopii noștri a apărut cu curaj caracterul confesional și românesc al școlilor noastre. A întemeiat o tipografie și a deschis o librărie românească în Lugoj. A muncit și a cruțat, pentru ca tot avutul său, în sumă de un milion lei, să-l lase ca fond disponibil diecezei, pe care o părăsește acum.

Viața acestui păstor bun și operele sale grădesc, mai pe sus de ori ce cuvânt, despre preocupările nobile arhieresti și despre munca și jertfa din trecut a P. S. Valeriu Traian și ne încredințează, că, în împrejurările date de noul câmp de activitate și pe urma bogatelor experiențe din trecut, în viitor va munci și va jertfi, în măsură și mai mare, pentru binele bisericii și al neamului nostru.

* * *

Păr. Dr. Alexantru Nicolescu, blând, bun, smerit, tăcut, grăbit în mers și spornic la muncă, ar fi ajuns pe tronul arhi-

erese și atunci, dacă bunul Pontifice ar fi lăsat întregii preoțime provinciale dreptul de a alege episcop la Lugoj. Pe Sf. Sa l-ar fi votat bătrânii cu bucurie, coetanii fără nici un sentiment de invidie, iar tinerii cu adânc respect. Mai rar să vezi mâna Domnului, conducând pe cineva în situații atât de înalte și cu atâta răspundere, ca în cazul acesta! De mic rămâne orfan de ambii părinți; talentul, diligența, și ascultarea însă îi câștigă patroni binevoitori în tot locul. Studiază în liceul maghiar din Gheorgheni, în cel nemțesc din Reghin și în cel românesc din Blaj. De aici e trimis în colegiul de Propaganda Fide în Roma, unde ia doctoratul în teologie și filosofie. Intors la Blaj, e aplicat în administrația bisericească, apoi trece profesor de teologia morală și pastorală la academia teologică și prefect de studii în Seminarul „Bunevestiri” din Blaj. Cu concediu, petrece aproape 2 ani în America, ca preot misionar, unde înființează reuniuni, clădește biserică, școală și casă parohială românească și studiază de visu marea chestiune socială. Revenit și luându-și ocupațiunea predilectă: profesura, petrece puțin la catedra, ce a scaldat-o în lumină și căldură, și trece, chemat de binele bisericii, secretar pe lângă nobilul metropolit de pie memorie Mihali. În scurt timp ajunge „beniaminul” Capitulului metropolitan. În Septembrie 1916, când intelectualii Blajului în frunte cu metropolitul au fost duși la Orade, pâr. Nicolescu se hotărăște să rămână aici, ca vicar general arhiepiscopesc. În Octombrie 1918, cel dintâiu, care a anunțat publice, în piața Blajului, că au dispărut Carpații, a fost tot Sfinția Sa. A fost membru în cel dintâiu parlament al României întregite. De aici trece pe cariera diplomatică, consilier pe lângă ministrul nostru plenipotențiar la Vatican. În 1921 vine din cetatea eternă și, după o mică pauză, merge în un modest sat (Obreja) spiritual al mănăstirii de călugărițe și al Orfelinatului, care adăpostește prunci de ai dispăruților în războiu. În atmosfera aceasta curată aude glasul Domnului, care-l chiamă la cea mai înaltă dreaptă a preoției:

Pâr. Dr. A. Nicolescu a avut prilej și talent, să-și însușească, în vorbă și scris, 7 limbi. E muzical. E un mare iubitor al naturii și un eucernic adorator al Făcătorului a toate, a cărui iubire și înțelepciune o cântă și propovăduiește în toate locurile, îndreptând cu cuvântul adevărului și ajutând cu tot ce are pe cei lipsiți, cum și instituțiunile bisericești și culturale. A scris mult, așa: „Spicuri din istoria bisericească”, „Teologia

morala" vol. I; „Adevăruri veșnice“, „Predici de advent“ (traducere). In coloanele „Unirii“ a fost oaspe frecvent și a fost nu numai unul dintre inițiatorii acestei reviste, ci și muncitorul harnic în paginile ei și avem nădejde temeinică, că înalta demnitate de episcop nu-l va împiedeca, de a ne rămâne și în viitor un valoros colaborator.

Iată, în liniamente generale, zestrea bogată, ce-o duce pâr. Dr. Nicolescu la Lugoj, unde încă va rămânea Domnul cu el, continuând și Sf. Sa — după toate semnele — a se răzima tot pe curățenia vieții, pe rugăciune și zilnica celebrare a sf. liturghii, pe muncă și jertfe.

* * *

Noi, bucurându-ne sincer, rugăm pe Părintele ceresc să trimită în calea vieții părinților episcopi Valeriu Traian și Alexandru sfetnici luminați și cinstiți, cum și colaboratori harnici, fără de care nici cel mai înțelept și mai activ cap nu-și poate împlini misiunea de episcop, și cerem cu biserica: (Rânduiala la hirotonia episcopului, rug. ultimă):

„...Doamne, și pe aceștia, cari s'au pus economi ai darului arhieresc, fă-i să fie următorii tăi, ai păstorului celui adevărat, ca să-și pună sufletele lor pentru oile sale, povățuitori ai orbilor, lumină acelor întru întunec, învățători ai celor nepri-cepuți, dascăli ai pruncilor, luminare în lume, pentruca, înoid sufletele cele încredințate lor întru această viață, să stea nerușinați înaintea scaunului tău și să dobândască plata cea mare, care o ai gătit celor ce s'au ostenit pentru vestirea evangheliei tale“.

Intru mulți ani, Stăpânitorilor!

REDACTIA.

Pagini de istorie.**Cumanii și episcopia lor.**

(III.)

8. Cumanii la începutul veacului XII. — Ofensiva rusească. — Ultima invazie în imperiul bizantin sub Alexie Comnenul.

După atâtea lupte interne, conducătorii Rusiei se adună la un congres pe râul Zoloteci (Zlateci), la 1101, spre a pune odată capăt necurmatelor desbinări lăuntrice și a împiedeca ruina totală a patriei comune. Prinții cumani se folosesc de acest prilej, pentru a trata încheierea păcii cu Rusia: „Acolo sosiră — scrie Nestor — deputați din partea tuturor prinților cumani, pentru a cere pace“. Solii cumani și principii ruși plecară la Sakow, unde se încheiă pacea cumanor-rusă, la 15 Septembrie 1101, fără ca domnitorii Rusiei să se împace între sine: înțelegerea cu dușmanii țării era mai ușoară decât unirea între frați.¹⁾

Pacea dela Sakow n'a ținut decât până la 1103, când Vladimir Monomahul reuși să organizeze o ofensivă generală împotriva Cumanilor. Ea începu în primăvara anului 1103, când prinții ruși, cu o armată numeroasă, cavalerie și infanterie, coborâră pe cursul Niprului în stepele cumane, dând aici lângă Nipru, la Suten, lupta cea mare din 4 Aprilie 1103, sub comanda supremă a energicului Vladimir Monomahul. Cumanii se pregătiseră și ei bine. „Hordele cumane — scrie Nestor — soseau dese ca copacii codrilor: ochiul nu le putea cuprinde“. Mulțimea lor se poate cunoaște și din numărul hanilor cumani rămași pe câmpul de luptă. Ciocnirea cea mai crâncenă se dădu între cele două avangarde dușmane, dintre cari cea cumană era comandată de viteazul *Altunapa*, care se distinsese în armata lui *Boniac* la Premisla. Când însă întreaga avangardă cumană fu distrusă împreună cu generalul ei, o panică de nedescris cuprinse șirurile barbare, ridicând curajul Rușilor până la entuziasm. Rare ori au avut aceștia o asemenea izbândă. Douăzeci de prinți cumani zac pe câmpul de lângă Suten. Nestor înșiră pe cei mai însemnați: *Urusoba*, *Ctșii*, *Aroslanapa*, *Kitanopu*, *Cuman*, *Asup*, *Curtc*, *Cenegrepa*, *Surbar* și alții. *Belduz* (Beldi-uz) fu luat prizonier și ucis mai

¹⁾ Nestor, cap. 84, ad ann. 6609 (= 1101), Leger 216.

pe urmă din ordinul lui Vladimir. Prada era imensă; Rușii luară oi, boi, cai, cămile, pe cum și corturile pline de bogății și de sclavi; Pecenegii din armata cumană căzură și ei în mâinile biruitorilor, așa că Monomahul a putut exclama, la urma strălucitei victorii: „Aceasta e ziua pe care ne-a dat-o Domnul: să ne bucurăm și să ne înveselim într'însa!“¹⁾

Boniac, istețul, scăpase cu vieață, căci la 1105 îl vedem bătând pe Brodnici la Zarub, pe malul drept al Niprului, mai sus de Chiev.²⁾

Trei ani după înfrângerea dela Suten, Cumanii încearcă o năvălire neașteptată în ținutul Zariatcesc-ului, la 1106. Încercarea însă nu isbuti, căci sunt bătuți din nou și goniți prin Moldova și Muntenia până dincolo de Dunăre, unde despăgubindu-se de pierderile lor din avutul Bulgariei, se întorc iarăș în Rusia.³⁾ În primăvara anului 1107, *Boniac* se luptă în țara Pereiaslavei; unindu-se apoi cu *Șaru cel Bătrân* și cu alți principii cumani, împresoară cetatea Luben, astăzi Lubny din gubernia Pultavei, pe râul Sula. Dar Vladimir Monomahul, reușind iarăș să-și câștige concursul colegilor săi, îi bate din nou, în ziua Înălțării Domnului, 1107, urmărindu-i până la râul Krool. *Taz*, fiul lui *Boniac*, e ucis; *Sugr* și fratele său sunt luați prizonieri, iar *Șaru* abia-și putu mântui bătrânețele prin fugă.⁴⁾

Dușmăniile se împacă prin căsătoria fiilor lui Vladimir și Aleg cu princese cumane: Gheorghe, fiul celui dintâiu, ia pe fiica hanului *Aiepa*, fiul lui *Asen*; iar fiul lui Oleg se căsătorește cu fiica unui alt *Aiepa*, din familia lui *Girgen*.⁵⁾

Când însă, după trei ani de pace, Cumanii încalcă din nou Pereiaslava și Cernigovul⁶⁾, Vladimir înduplecă pe tovarășii săi în domnie la a doua ofensivă împotriva acelor care împiedecau orice dezvoltare a Rusiei. La începutul pasesimilor anului 1111, Rușii, bine pregătiți, înaintează până la Don în țara Cumanilor. La Ossenew, reședința hanului *Șaru cel Bătrân*, locuitorii le ieșiră înainte cu vin, hidromel și pește, cerându-le pace, iar creștinii cruțară un oraș care cerea mila lor; în

¹⁾ Nestor, cap. 85, ad ann. 6611 (= 1103), Leger 217—220.

²⁾ Idem, cap. 86, ad ann. 6613 (= 1105), Leger 221.

³⁾ Idem, cap. 86, ad ann. 6614 (= 1106), Leger 221.

⁴⁾ Idem, cap. 87, ad ann. 6615 (1107), Leger 222.

⁵⁾ Idem, ibidem.

⁶⁾ Idem, cap. 89, ad ann. 6618 (= 1110), Leger 224.

schimb, orașul Sugrow devine prada flacărilor. De aici, armata creștină înaintează spre râul Dagieia, unde-i așteptau barbarii. Întâiul atac ieși în favorul Rușilor: păgânii, după o luptă îndârjită, se retrag; la 24 Martie, serbătoarea Bunevestiri, Vladimir cu ai săi serbează prima biruință. După două zile însă, dușmanii se întorc cu forțe nouă: „veniau cu miile, deși ca copacii unei întinse păduri“. Rușii se văd deodată încunjurați pe malul râului Sala. Lanțul trebuia rupt cu orice preț. Încălerarea fu atât de puternică încât, lovindu-se pavăzele, se produse un sgomot ca de tunet. Monomahul se luptă ca un leu, îmuărbătând pe creștini. Rezultatul nu întârzie. Cu toate pierderile Rușilor, Cumanii sunt bătuți cumplit și urmăriți până la râul Salnița, unde căzură iarăș mulți din ei. Vestea biruinței creștine asupra păgânilor se răspândi încurând în toată Europa, „la Greci, Unguri, Leși, Cehi, până la Roma“¹⁾.

Ofensiva condusă atât de bine de Vladimir determină pe dușmanii Rusiei a-și căuta pradă în altă parte. E adevărat că, murind marele duce Sviatopolc la 1113, Cumanii veniră până la râul Vyr; dar Monomahul, care ocupase tronul Chievului, îi alungă încă odată spre Moldova noastră.²⁾

În toamna aceluiaș an, Cumanii sunt la Dunăre, ocupați cu pregătirea unei expediții în imperiul lui Alexios Comnenos. Împăratul, înștiințat la vreme despre planul și pregătirile barbarilor, părăsește pompa Bizanțului și vine la Filipopol, unde-și așează cartierul general. Întărind, apoi, punctele strategice din Bulgaria, el poruncește trupelor să se îngrijească în chip deosebit de buna stare a cailor, știind din experiență, ce rol joacă aceste animale într-o luptă cu călăreții stepelor. În mijlocul acestor pregătiri, iată un curier care aleargă în goana roibului dela Istru până la Filipopol, cu vestea, că barbarii au trecut Dunărea și devastează Bulgaria. Atunci viteazul Alexios se repede în persoană, cu trupele de lângă sine, spre Istru și ajunge cu o repeziciune extraordinară la Vidin. Dar aici, nici urmă de Cumani. Aceștia, anume, văzând pregătirile din Bulgaria, și aflând că împăratul e în drum împotriva lor, își făcură calea întoarsă. Spre a-i face inofensivi, Alexios trimite o parte din trupele sale în Oltemia, cari urmăresc pe Cumani trei zile și trei nopți, până la un râu „ce se varsă în Dunăre“.

¹⁾ Idem, cap. 90, ad ann. 6619 (= 1111), Leger 227—233.

²⁾ Idem, cap. 93, Leger 236. — Aici se sfârșește Cronica lui Nestor.

Cumanii trecând în grabă acest râu „cu bărcile pe cari le purtau cu sine“, ostașii împărătești se întorc înapoi la Alexios. La atâta se reduce ultima expediție bizantină a Cumanilor sub domnia împăratului Alexie Comnenul.¹⁾

9. Lupta Cumanilor cu Ioan Comnenul (1118—1143). — O nouă descălecare cumană în Ungaria. — Urmașii lui Vladimir Monomahul și Cumanii.

Sub domnia lui Vladimir Monomahul ca mare duce al Chievului (1113—1125), Cumanii n'au mai îndrăznit să apară în Rusia. Pe temeiul bunelor relațiuni cu temutul domnitor, ei s'au putut reface și întări, dând încurând o nouă dovadă despre puterea lor, printr'o năvală neașteptată în imperiul bizantin, unde domnia acum Ioan Comnenul (1118—1143), urmașul marelui Alexie.

În iarna anului al 5-lea de domnie a lui Ioan Comnenul, o mulțime nenumărată de Cumari trec Dunărea și se revarsă ca lăcustele peste întinderile Traciei, jăfuind tot ce întâlneau în cale. Împăratul își adună, în frigul iernii, trupe din toate părțile, concentrându-le în lagărele de lângă Beroe. Într'aceea, temându-se de numărul prea mare al dușmanilor, încearcă, prin soli știau limba cumană, să-i îndepărteze dela planul războiului, cel puțin pe mulți din prinții lor, căci erau împărțiți în mai multe triburi cu câte un han în frunte. Planul lui Ioan Comnenul reuși în parte, căci prin mese mari și daruri strălucite se câștigă câțiva conducători cumani. Dar ce însemnau aceștia, față de numărul imens al celorlalți? Și totuși împărăția trebuia apărată.

Lupta se dă în primăvara anului 1124. Izvoarele bizantine relevează înverșunarea primului atac, care a fost neobișnuit de crâncen. Cumanii se disting prin agerimea lor, dând năvală ca niște duhuri pe caii lor aprigi, și învăluind oștirea bizantină în nouri de săgeți, în mijlocul unui iad de strigăte infernale. Împăratul însuși e rănit în pulpă de o săgeată cumană. Șirurile bizantine se clatină de vijelia deslănțuită asupra lor. Spre fericire însă, Cezarul nu-și pierde nădejdea, iar generalii conving armata, că nu e altceva de ales, decât biruința sau moartea, împărăția fiind în primejdia extremă. Se dă al doilea atac, mai cumplit decât cel dintâiu. Bizantinii, luptându-se cu acea forță sufletească pe care o inspiră conștiința

¹⁾ Anna Comnena, Alexias X, ed. Migne, col. 1093—1104.

cele mai mari primejdii, reușesc să oprească talazurile potopului cuman, luând și câțiva prizonieri. Barbarii sguduți se dau înapoi, nu spre a fugi, cum se așteptau Romeii, dar spre a-și reface rândurile și a recurge la o nouă stratagemă, caracteristică acestor nomazi, a căror locuință erau căruța și cortul. Ei leagă căruțele în formă de cerc, iar înlăuntru, sub corturi de piei de bou, își încarcă femeile și copiii, lăsând printre căruțe mai multe treceri, asemenea unor străzi sucite, ce șerpuiau în mijlocul acelor cetăți ambulante. Carăle deveniră forturi pline de luptători, iar ieșirile slujiau la erupțiunile cavaleriei cumane, carea, la nevoie, se întorcea iute în dosul căruțelor întărite, punând în mișcare în direcția dușmanilor o întreagă câmpie de forturi mișcătoare. Oștirea lui Ioan Comnenul se lupta înzădar. Trebuia sfărâmat mai întâiu zidul acela improvisat de Cumani. După o rugă fierbinte către regina oștirilor creștine¹⁾, împăratul detașează pe cei mai îndrăzneți din armata sa, dându-le însărcinarea de a tăia, cu ajutorul topoarelor, legătura între căruțele — redute. Aceștia împlinindu-și misiunea cu cea mai exemplară abnegație și vitejie, Bizantinii năvălesc în lagărul dușman. Și atunci, — un tropot de copite și huruit de căruțe și strigăte barbare de se cutremura pământul: fugiau Cumani... Așa de mare era numărul prizonierilor, încât împăratul a putut popula cu dânșii o întreagă provincie din Tracia. De bucuria biruinței, Bizantinii au introdus o nouă serbare națională, numită „Serbătoarea Cumanilor“. Cât a mai domnit Ioan Comnenul, păgânii n'au mai îndrăznit să treacă Dunărea²⁾.

¹⁾ Niketas Choniates relevează, că Ioan Comnenul s'a rugat cu lacrimi, gemete și gesturi în fața icoanei care reprezenta pe prea curata Fecioară Maria.

²⁾ Niketas Choniates, Historia IV, ed. Migne, Patr. Gr., ser. II, tom. 139 (Paris 1894) col. 336—340. — Kinnamos, Historiarum lib. I, 3, ed. Migne, PG, ser. II, tom. 133 (Paris 1864) col. 315—316. — D. Onciul, Originele principatelor române (București 1899) 81 și 232 nota 9, pune această expediție cumană la 1144, susținând că ea a avut loc sub Manuil Comnenul, citând ca dovadă ediția din Bonn (1836) a lui Kinnamos, pag. 7. Dar la această pagină e tocmai lib. I, 3 al lui Kinnamos, citat de noi mai sus, și nu e vorba de Manuil, ci de predecesorul său Ioan și de expediția acestuia împotriva Cumanilor „în anul al 5-lea al domniei sale“, cum ne spune lămurit Kinnamos. deci la 1123—1124. Afară de aceasta, anele bizantine nu cunosc nici o expediție cumană în anul 1144.

Scăpând din măcelul de peste Dunăre, hordele barbare se întorc în stepele lor, afară de un trib, care sub conducerea hanului *Tatar*, luă drumul Ungariei, unde, recunoscând suveranitatea regelui Ștefan II (1114—1131), fu așezat de acesta în ținutul numit de atunci *Cumania Mică* (1124). E cunoscută dragostea exagerată a regelui maghiar față de Cumani. Spre marea nemulțumire a autohtonilor, hanul cu fruntașii tribului se bucurau de cele mai frumoase privilegii, trăind chiar la curtea regală într-o vădită intimitate cu Ștefan II, pe când Cumanii din provincie erau prigoniiți de populația băștinașă, din pricina jafului la care se dădeau acești nomazi cu obiceiuri păgâne. Iar când *Tatar* cu ai săi înconjurau patul de boală al regelui și, sărutându-i mâna cu lacrimi în ochi, îi arătau suferințele poporului lor, Ștefan îi mângăia și le jura că va pedepsi aspru pe toți prigonitorii neamului cuman, jurăminte rămase fără rezultat, căci craiul își dăde sufletul în brațele Cumanilor¹⁾.

Pe când Cumanii lui *Tatar* se stabiliau în Ungaria, cei din stepe se folosiau de moartea lui Vladimir Monomahul († 1125), pentru a căuta pradă în țara marelui apărător al Rusiei. Planul lor era să se unească cu *Torcii*, popor nomad ce rătăcea în jurul Pereiaslavei; dar Iaropolc, fiul lui Vladimir și ducele Pereiaslavei, porunci acestui neam înrudit cu Cumanii să între în ducatul său; apoi, fără a aștepta sosirea celorlalți cneji ai Rusiei, se aruncă pe neașteptate asupra Cumanilor și-i bate, împingând pe mulți în râuri²⁾.

Sub Mstislav, noul mare duce al Chievlui (1125—1132), începe războiul civil între urmașii Monomahulului și descendenții lui Oleg, războiu care va preface Rusia într'un șes inundat de puhoiul veșnic în mișcare al Cumanilor. Când, la 1127, marele duce pornia împotriva lui Vsevolod, fiul lui Oleg, spre a-l alunga din Cernigov, stăpânul acestui principat nu găsea alt mijloc de scăpare decât în ajutorul păgânilor din stepe. Dealtminteri, chemarea Cumanilor împotriva fraților de acelaș sânge era o tradiție în familia lui Oleg. La semnul

¹⁾ Thurocz, *Chronica Hungarorum* II, cap. 63, ed. Schwandtner — in fol., 141—2. — Weber, *Kumanen*, în *Wetzer und Welte's Kirchenlexikon*², VII (Freiburg i. Br. 1891) col. 1243.

²⁾ K. Maramsin, *Histoire de l'empire de Russie*, traduite par St-Thomas et Jauffret, tom. II. (Paris 1819) 216.

dat de Vsevolod, 7000 de călăreți ai stepei sunt gata la granițele Rusiei, așteptând numai reîntoarcerea solilor trimiși la domnul Cernigovului. Aceștia însă, căzând în mâinile lui Mstislav, și Cumanii văzând că trimișii nu se mai întorc, s'au temut de o trădare din partea lui Vsevolod și au oprit pe loc expediția ¹⁾.

În anul următor, 1128, marele duce pleacă să pedepsească pe Cumani, pentru alianța lor cu Vsevolod. Analele rusești spun că „armata lui Mstislav alungă pe Cumani nu numai dincolo de Don, dar chiar și dincolo de Volga“, curățind de dânșii mezopotamia aceasta, așa că ei n'au mai cutezat să se apropie de granițele Rusiei sub domnia acestui mare duce ²⁾.

Dar războiul civil îi aduce iarăș înapoi, sub marele duce Iaropolc (1132—1139). Descendenții lui Oleg, prinți ai Cernigovului, veșnicii prieteni ai Cumanilor, îi chiamă din nou în ajutor împotriva Chievului. Iarăș începe vechiul jaf. Pacea încheiată între cele două familii sub zidurile Chievului a fost numai o iluzie reciprocă. După câteva luni, războiul izbucnește din nou (1136). Cumanii sunt iarăș aliații născuților din Oleg împotriva lui Iaropolc. Lupta se dă în țara Pereiaslavei, pe malurile râului Sipoi. Puhoiul viu al Cumanilor rupe frontul marelui duce, prinzând și omorînd toată garda lui, iar el fuge cu restul armatei în goană nebună, lăsând chiar steagul Rusiei în mâna păgânilor, la 8 August 1136 ³⁾.

Urmează devastarea localităților de pe malurile Sulei. Cumanii înaintează în Pereiaslava, alungând pe Andrei, fiul lui Vladimir Monomahul, și cucerind cetatea Preluc ⁴⁾. Ar fi prea plictisitor să urmărim această pagină atât de tristă în istoria Rusiei, împletită cu veșnica revărsare a potopului cuman. Ea se repetă neconținut până la 1152, când hordele ste-pelor se îndreaptă spre imperiul bizantin.

Dr. IOAN FERENȚ.

¹⁾ Idem, ibid., pag. 216—7.

²⁾ Idem, ibid., pag. 218.

³⁾ Idem, ibid., pag. 227—8.

⁴⁾ Idem, ibid., pag. 233—4.

Anul 1848 și sinoadele protopopești și cel diecesan din eparhia unită de Oradea mare.

(II.)

6. Disciplinarea preoților incorigibili.

Deși sinodul din Lugoj nu presupune că ar fi atari preoți, totuș când ar obveni de aceștia, după rigoarea ss. canoane să fie pedepsiți, — sau când *sinodul ar judeca* a fi atare preot, acela să fie readus în spital (Sinodul din Careimari), ori să fie aplicați la cancelaria diecezană; dar bani în mâna aceluia să nu se dea, ci dacă ar avea ceva ajutor dela stat sau din ceva fond diecesan, acela să se întoarcă spre susținerea soției și educarea pruncilor, ori spre acoperirea speselor de întreținere a respectivului preot (Sin. din Farnoș.)

Sinodul din Careii-mari a mai decis și aceea, ca soția unui preot incorigibil să fie ajutorată ca o văduvă preoteasă, iar pruncii, ca orfanii de preoți.

Sinodul diecesan a decis, că acei preoți cari, nici după repețitele admoniări, nici prin aplicarea pedepselor canonice, nu se vor îndrepta, așa încât se par a fi pierdut nu numai spiritul ecclesiastic ci și respectul de cinste omenească, să fie lipsiți de orice beneficiu și oficiu ecclesiastic, și să se degradeze la *statul laical*.

Dar dacă atari preoți ar fi căsătoriți și ar avea prunci, deoarece acei preoți se pot considera ca *morți moraliter*, soția și pruncii acelora, ca și oricare văduvă și orfani de preoți, în sensul statutelor diecesane, să fie împărțâșiți în competențele obvenitoare din fondul Viduo-orfanal.

7. Regularea cultului divin de după amiazi în Dumineci și sărbători și catehizarea școlărilor, învățăceilor de meserii și a servitorilor.

Sinoadele protopopești enunță, că după ce catehizarea în Dumineci și sărbători după inserat de regulă se face, — pentru ca succesul să fie mai favorabil, ar fi de lipsă de o parte în-trevenirea autorității civile, de altă parte, catehizarea să se înceapă deja în școală; și *preoții, ca cateheți, să fie remunerați*.

Sinodul diecezan, provocându-se la dispozițiile date în cauză, insistă, ca preoții să-și împlinească datorința de catehiza; și tot atunci arată a fi de lipsă, ca autoritatea civilă din partea sa încă să dea mână de ajutor, ca școlarii, învățăceii de meserii și servitorii regulat să ia parte la instrucțiunea catehetică.

8. Administrarea cu devoțiune a sacramentelor și ceremoniilor sacre.

Atât sinoadele protopopești, cât și cel diecezan au hotărît, că după ce în biserica orientală, deci și în dieceza Orăzii-mari, administrarea sacramentelor și a altor funcțiuni sacre se săvârșesc în limba maternă, respective română, și încă după formulare de rugăciuni prescrise, uzul acesta și mai de parte să se rețină.

Sinodul diecezan adaugă încă, că se recere ca acele funcțiuni să se săvârșească cu devoțiune, îndeosebi prevederea morboșilor cu s. cuminecătură; astfel ca preotul purtând s. cuminecătură, să meargă cu cap descoperit, ori cel mult având în cap *camaură*, iar la împărtășire cu cele sfinte, preotul după împrejurări să dea morbosului exortăția cuviincioasă. Tot asemenea să facă și cu cei ce se căsătoresc, înainte de săvârșirea cununiei.

9. Introducerea ordului Basilitan.

Sinoadele protopopești au hotărît ca ordul basilitan în dieceză să nu se introducă; mai ales și din acel motiv, că preoțimea împlinindu-și chemarea sa, poate să susțină și nutrească pietatea religioasă, chiar ca și cum s'ar aștepta dela basiliți.

În sinodul diecezan, episcopul a declarat însă, că va face pașii de lipsă pentru câștigarea fundațiunii și facultății necesare la introducerea ordului basilitan.

10. Prima cuminecare a pruncilor cu cele sfinte.

Pe când sinodul din Lugoj a hotărît ca să se susțină datina de până aci, până când adecă chestiunea se va regula prin un *sinod general-național*, pe atunci sinoadele din Careli-mari și Farnoș au decis, că pruncii numai după vârsta de 7 ani să se admită la sf. cuminecătură.

Sinodul diecezan a decis ca, înainte de ce pruncii s'ar admite la primirea s. euharistii, să fie bine instruați despre sfințenia actului, și sosind vremea de s. împărtășire, însoțiți de părinți, în mod solemn să primească s. cuminecătură, aducându-și aminte, că în aceea însuș Dumnezeu își iea așezarea în sufletul lor, pe care cu nevinovăție, în pietate și curățenie, să-le păstreze până la sfârșitul vieții.

11. Introducerea serviciului divin în preseara anului nou.

Sinoadele protopopești din Lugoj și Farnoș au decis ca atare serviciu să nu se introducă, ca neobișnuit la poporul român, până nu se va introduce pentru toată românia; Sinodul din Careii mari dorește introducerea ca salutară.

Sinodul diecezan a decis, că după ce introducerea serviciului divin în preseara anului nou, numai în acel caz ar putea avea efect spiritual, dacă și în biserica orientală s'ar introduce calendarul gregorian; ceea ce însă, deși ar fi de dorit, dar între împrejurările date nu se poate spera, să se țină praxa de până aci, adecă cultul divin să se țină la anul nou, care fiind și serbătoare legată, în aceea să se țină predică acomodată; făcându-se atenți credincioșii la bunătățile primite de la Dumnezeu; și astfel să se îndemne la prestarea mulțămitei fieștă față de Dumnezeu.

Intrucât totuș ici și colo s'ar putea introduce, Ordinariatul va da dispoziții convenite.

12. Consolidarea disciplinară a preoților și călugărilor.

Sinodul din Lugoj cu aceea modificare primește acest punct, ca în îmbrăcămintele preoțimii să se introducă uniformitate, adecă după ritul oriental: reverendă vânăță și purtare de barbă. Tot așa și sinodul din Careii-mari, cu adausul că preoții în funcțiuni sacre să poarte reverendă ori alt veșmânt lungăreț, iar afară de serviciu pot să se prezinte în orice veșminte civile, decente statului preoțesc.

Sinodul din Farnoș însă, sub consolidarea disciplinei între preoți nu a înțeles portul clerical, ci fapte de transgresiuni canonice, căci a decis, că afară de crimele publice, ca „laesae majestatis“, nota infidelitatis, a homicidiului și cazuri statariale, celelalte transgresiuni disciplinare să fie pedepsite prin Ordinariat, cerând întervenirea la sinodul național spre

a mijloci la guvern ca dreptul de disciplinare a bisericii să rămână intact.

Sinodul diecezan în sfârșit a adus hotărîrea, că este de dorit consolidarea disciplinei bisericesti, sub cari, de ex. sinodul diecezei de rit latin din Oradea-mare, înțelege aplicarea acelor măsuri disciplinare, cari stau în strînsă legătură cu folosul bisericii.

13. Reluarea în bani, a fondului înstruct parohial.

Sinoadele din Lugoj și Careii-mari decid, că unde ar exista atare fond, acela după împrejurări să se relueze în bani. Tot asemenea și cel din Farnos, care însă cu privire la uzufructul acelu fond specifică și enunță, că dacă fondul înstruct constător în imobile n'ar fi al parohiei, și l-ar folosi preotul, pentru uzufruct, să plătească bisericii anual 3 fl., iar de ar fi al bisericii, să nu plătească nimic.

În cazul ultim, dacă preotul ar fi silit ca cu spesele sale să zidească superedificate parohiale, atunci acele spese de zidire să i-se rebonifice, când eventual s'ar muta din parohie.

Sinodul diecezan constatînd, că în dieceza oradană nu sunt atari fonduri instruate, dorește ca la cazuri eventuale acele să fie răscumpărate în bani.

14. Cassarea Abațiilor și Prepositurilor superflue.

Sinodul din Lugoj decide, ca pentru preoți binemeritați și ajunși la neputință pentru diregătorii mai grele, atari abații și prepositure să se stătorească. Tot de aceeaș părere e și sinodul din Careii-mari, cu acel adaus însă, că este de interes public ca, întrucât s'ar cassa canonicatele superflue, venitele acelea să se întoarcă spre scopuri publice și spre sprijinirea instituțiilor culturale ori de binefacere.

Sinodul din Farnoș decide, că după ce titulaturile pompoase și-au trăit traiul, și după curentul vremii, nici titule, nici oficiu nu dă nimănui autoritate, ci numai caracterul nepătat și meritele câștigate; astfel oficiile ecclesiastice cu rang și titule să se steargă. Sinodul diecezan încă a decis, ca atari oficii ecclesiastice peste măsură superflue să se reducă. Dar cere, ca la conferirea atăror oficii ce s'ar mai conserva încă și s'ar împărți după dieceze, să fie considerată și dieceza oradană.

15. Introducerea rugăciunilor publice la funcțiuni solemne, la liturgii pentru împărat, pontifice și autorități.

În aceasta chestiune atât sinoadele protopopești, cât și cel diecezan au decis, că după ce în biserica orientală atari rugăciuni se săvârșesc după formularul prescris în cărțile liturgice și rituale, acele să se săvârșească și în viitor; dar nici o învoire să nu se facă. Ordinariatul însă dispună, ca la Vehodul (întrarea) cel mare dela sf. liturghie, înainte de a se pomeni regele, să se pomenească pontificele roman.

16. Provederea mai bună a preoților deficienți.

Pensiunea preoților cu familii să fie 400 fl. m., c. a celor fără familii 300 fl., iar cari au servit 20—30 ani, să aibă ca pensiuine plata întreagă.

Cam în acest sens a decis și sinodul din Farnos, care cere că fundațiunea pentru cele 5 pensii de deficienți din dieceză să se ridice pentru singuraticele pensii la 300 fl. m. c. sumele trebuincioase să se acopere ori din fundațiunea politico-fundațională, ori din superplusul averilor ecclesiastice; sau să se insiste la sinodul național, ca în acest respect să se facă dispoziție cuvenită.

Sinodul diecezan, fără a determina mărimea pensiunilor, în decusul sau recunoaște necesitatea ameliorării pensiunilor pentru preoții cari au servit în via Domnului.

17. Introducerea exercițiilor spirituale pentru cler, după norma observată în străinătate.

În decisele sinoadelor protopopești se enunță, ori că atari exerciții să nu se introducă, ci să se lase conștiinții fiecărui preot; ori, că mai întâiu să se reguleze dotația mai bună a preoților rurali, ca astfel liberi de grijile economice, mai ușor să poată lua parte la atari exerciții, altcum salutare. În cazul cel mai bun să se introducă pentru clerul gremial.

Sinodul diecezan însă a decis, că după ce e bine ca clerul ostenit de sarcina și de grijile de toate zilele să se recreeze câtva timp în liniștea exercițiilor spirituale, menite pentru curățirea sufletească și câștigarea darurilor divine, acele exerciții să se introducă astfel, ca în Paresimile fiecărui an, clerul urban

(gremial) cu episcopul, iar clerul rural cu protopopul să convingă la exercițiile spirituale; în cari după exemplul Mântuitorului Isus Hristos care a dorit să facă paștile cu învățăceii săi, reinviind în sf. taină a pocăinții din mormentul păcatelor cu vrednicie să se pregătească la prăznuirea sfântă a sărbătorii Invierii.

18. Ștergerea abuzurilor obișnuite la peregrinaje.

Decisele sinoadelor protopopești enunță, sau ștergerea monăstirilor, când apoi ar înceta și peregrinajele, sau oprirea acelor peregrinări cari samănă numai neîncredere între preoți și credincioși, — sau dacă atari abuzuri s'ar comite prin preoți, aceia cu rigoare să fie pedepsiți. Drept ce, pentru supravegherea recerută, Ordinariatul să trimită un comisar cu ocazii de peregrinaje.

Sinodul diecezan decide, ca abuzurile ce s'ar observa la peregrinaje, să fie șterse prin dispozițiunile sinodului provincial.

19. Răscumpărarea lecticalului și a drepturilor parohiale.

Formând *lecticalul* parte întregitoare a beneficiului parohial, cu privire la rezolvarea acelei chestiuni de mare interes material, spre îndestulirea clerului — în sinoadele protopopești s'au propus deosebite modalități.

Anume: Sinodul din Lugoj și Careii mari decid, că, după ce prin articolul XIII §. 2 al legii din 1848, dotațiunea preoților s'a garantat de către stat, în urmare lecticalul ori să se șteargă, ori să fie despăgubit dela stat, cu atât mai vârtos, că aceea competență, ca cea mai urgisită, nici că se poate încasa dela popor; și forțarea încassării ar naște cea mai rea impresiune între credincioși.

Sinodul din Farnos hotărește, că lecticalul să se răscumpere în bani; sau dacă ar rămânea și mai departe în natură, acela să se încasseze cu intervenirea antistiei comunale.

Sinodul diecezan a decis, că ar fi de dorit ca competențele de lecticale ale preoților pe o cale și modalitate sigură să se răscumpere, prin ce s'ar sista praxa de până acum, carea stabilește o corelațiune îngrată între preot și credincioși, întrucât încasarea acelora dă anză la colisiuni între preoți și credincioși.

Afară de acestea, după ce împrejurările timpului sunt atari, încât e temere, că acele competențe vor fi denegate din partea poporului, considerând, că dacă s'ar accepta modalitatea încasării în bani a acelor competențe, proiectate din partea ministeriului de culte — în acel sens ca încasarea să se facă după norma încasării competențelor învățătorești — ar naște și mai mari greutăți și însărcinări a credincioșilor; până la acel timp, când se va putea câștiga dotarea mai bună și mai stabilă pentru preoțime, cu privire la competențele de lectical, să se susțină uzul din trecut.

20. Regularea dreptului și datorințelor patronale.

Sinodul diu Lugoj decide, că întrucât statul se va îngriji de beneficierea preoților, patronatele să se sisteze; drepturile cărora să se încredințeze guvernului diecezan.

Sinodul din Careji-mari nu recunoaște nici un tutorat asupra parohiilor; deci nici că se dimită în pertractare mai amănunțită a patronatelor.

Iar sinodul din Farnoș susținând patronatele, dorește că dacă cineva cumpără ceva dominiu însărcinat cu patronat, și suma adecuată pentru plata preotului, susținerea edificiilor parohiale și edificarea bisericii i-s'ar subtrage din prețul de cumpărare, — atunci respectivul cumpărător ca patron este dator să supoarte sarcinile patronale.

Tot aceeaș modalitate este de a se valora și față de domeniile erariale ori de altă natură.

Sinodul diecezan relegă rezolvarea chestiunii patronatelor la sinodul național.

IOAN BOROS.

Rubrică pastorală.

Ingrijirea pastorală a bolnavilor.

(III.)

5. Apărarea contra bolilor infecțioase.

Păstorul sufletesc, ca și samaritanul îndurat, are să ajute pe credincioșii bolnavi chiar și cu pericolul sănătății și vieții proprii. Păstorul cel bun sufletul și-l pune pentru oile sale. Pericolul acesta mai mare însă este atunci, când grasează morburii epidemice. Deși preotul are pășească totdeauna cu deplină

incredere în Dumnezeu, totuș nu e permis, să omită mijloacele naturale, cari îl apăra pe el și turma de boalele ucigătoare! Chiar din acest motiv, credem a fi locul său, să arătăm mijloacele principale, spre a se apăra contra bolilor infecțioase.

După frecuența relativă și după modul întinderii lor, morburile se deosebesc, în sporadice, cari atacă numai pe câte un individ, și în morburi pandemice (epidemice), de cari suferă în acelaș timp un număr mare de indivizi. Boalele epidemice se propagă dela indivizii bolnavi la cei sănătoși prin contact direct ori prin intermediul aerului atmosferic. În cazul prim, boala se zice contagioasă, spre ex. vărsatul, trahoma, în al doilea infecțioasă, sp. ex. tuberculoza, difteria etc. Ceea ce produce boala e o materie organică ori organizată, sau o specie de venin (virus), miasmă

Microb se zice un parazit vegetal. El aparține clasei ciupercilor. Cei mai mici și mai simpli microbi se numesc *schizomicete*. Aceștia, dacă au forma globulară, se zic *micrococi*, dacă sunt lungureți *bacterii*, și dacă au lungimea cilindrică *bacili*. Microbii ajunși în corpul omului se înmulțesc foarte repede, subtrag organismului substanțele necesare la nutrițiune și îl otrăvesc. Microorganismele, cari se introduc și înmulțesc în vasele sanguinice, limfatice ori în țesăturile organice, se numesc *patogene*. Organismul luptă contra microbilor și se silește a-i elimina din corp. Dacă microbii se pot încuibă în țesături, produc leziuni și provoacă perturbațiuni în circulația sângelui. Deci infecțiunea se observă abia după incuibarea boalei.

Apărarea contra boalelor infecțioase se face prin aplicarea măsurilor profilactice, cum sunt: înoculațiunea, desinfectarea și izolarea.

1. Inoculațiunea sau *altuirea*, constă în aceea, că se introduce în organism un anumit virus, care înmuisează contra anumitor boale infecțioase, cum e vărsatul, colera, anghina, difteria etc. Inoculațiunea preventivă se ține de medic; păstorul sufletească să o recomande ca salutară și să insiste, ca credincioșii să se apere prin ea contra boalelor infecțioase. Îndeosebi se stăruiească, ca pruncii să fie altuiți de vărsat.

2. *Desinfectarea* constă în aplicarea de materii, cari nimicesc ori fac inofensive bacteriile, cari transportă boala dela un individ la altul. Se desinfectează tot ce vine în atingere cu bolnavul, cum e locuința, veșminte și alte obiecte, cari vin în atingere cu el.

Ca mijloace de desinfectare se recomandă: lisoformul, un venin antiseptic, ce se vinde în sticle, acidul carbolic (acidul fenic), sublimatul, biclorura de mercuriu, apa oxigenată.

Mănile se desinfectează prin spălarea cu soluțiune de acid fenic, de câteori ne atingem de morbos.

Păreții prin stropire, iar padimentul prin spălare cu acid carbolic. Veșmintele prin supunerea la vapori, dacă dispunem de aparate; prin opărire, expunere la aer liber.

Un mijloc general de desinfecțiune este curățenia rigoroasă a trupului, a locuinței, a curții și a stradelor, precum și aerizarea locuinții și petrecerea în aer liber și la mare. Se zice că razele solari au o putere uimitoare de a nimici microbi. Experiența încă dovedește, că oamenii, cari petrec la câmp, unde îi arde soarele, nu sunt așa expuși la boale infecțioase, ori și dacă sunt atacați de ele, resistă mai bine contra lor.

Păstorul sufletesc, care în virtutea oficiului său vine ușor în contact cu persoane atacate de boale infecțioase, trebuie să cunoască și se aplice cu diligență desinfecțiunea ca mijloc profilactic. (Cfr. Dr. Felix, Tractat de Higienă publică, București 1899.)

3. *Izolarea bolnavilor* are de scop a împiedeca molipsirea celor sănătoși dela cel bolnav. Prin izolare se departă dela cei sănătoși pericolul de infecțiune prin emanațiunile celui bolnav, capabili de a transmite virusul boalei. Izolarea cea mai rigoroasă este necesară la ciumă, coleră, vărsat, tifus exantematic (cu pete), difterie; izolarea mai puțin rigoroasă este indicată la scarlatină, pojar (morbili), tusă convulsivă (măgărească), oftalmie contagioasă (trahomă), meningita cerebro-spinală. Izolarea relativă se extinde și asupra persoanelor, cari grijesc de morbos, ori din alte motive vin în atingere cu el.

De regulă se afișează câte o ședulă roșie pe poarta casei, în care zace vre-un morbos de boale infecțioase, ca cei sănătoși să nu între în aceea curte ori casă.

La noi poporul de rând nu crede în infectare; chiar de aceea nici nu pune preț pe mijloacele de desinfectare și izolare. Nici dacă se face atent nu le respectează. De aici se explică, că la sate și în clasele sociale mai de jos bolile infecțioase ieau proporții mari și fac mari ravagii mai ales între copii, cari, fiind mai fragezi sucombă mai curând morburilor epidemice.

Datorința preotului este, ca cu toată ocaziunea să învețe poporul în ce privește apărarea contra boalelor epidemice.

Nu numai cei sănătoși să se ferească de infecțiune, ci și bolnavii să grijească, ca să nu infecteze pe alții, deci să nu scuibe pe jos, ci în o cutie, să nu sărute pe alții, să nu vorbească cu gura prea aproape de alții, și cum sunt tuberculozii să-și spele des mâinile și gura și să-și schimbe albiturile.

Mâncările remase după cel infectat să nu se dea celor sănătoși, nici veșmintele ori albiturile de pat folosite de el, să nu le folosească alții înainte de desinfecțiune.

O specie de izolare, este și *carantina*, anume: indivizii, cari vin din ținuturi, unde grasează morburii epidemice, trebuie să se supună la confinii unui tratament medical de desinfecțiune, ca nu cumva să transporte cu ei microbii cutărui morbi contagios ori infecțios.

Preotul în aplicarea mijloacelor profilactice contra bolilor contagioase trebuie să premergă cu exemplul său. Și fiind că sănătatea și viața păstorului sufletesc sunt scumpe întregii comunități bisericești, îi încumbă o îndoită datorință a griji de păstrarea ei, nu subtrăgându-se dela grijea de bolnavi, ci satisfăcând acestei îndatoriri. În scopul acesta se recomandă observarea următoarelor reguli igienice:

Când însuș păstorul sufletesc este suferind, la caz de morburii epidemice, dacă numai poate, să se înlocuiască la cercetarea bolnavilor prin alt preot, deoarece în atari cazuri organismul suferindului este mai susceptibil pentru infectare.

Bolnavii să nu-i cercetezi prea de dimineață, dar nici prea târziu, ci cam atunci, când crezi, că au curățit și aerizat în casă. Excepțiune se face însă în cazuri grave, cari nu sufer amânare. Înainte de a intra în casa, unde zace bolnavul, odihnește, ca resuflul să-ți fie normal, prin ce, în anumită măsură, este împiedecată inspirarea de microbi. Paltonul lasă-l afară. Dacă este corupt aerul în camera pacientului, deschide ferestrele și ventilează, ceea ce folosește și morbosului. În cameră să nu răsufli pe gură, ci pe nas. Să șezi pe scaun tare (de lemn) și alături (nu în față) cu pacientul, ca să nu inspiরি aerul exalat de el.

Pe pacient îl saluți, dar nu îi dai mâna; grijești ca veșmintele tale să nu se atingă de patul morbosului, nici de hainele lui. Este consult ca în decursul mărturisirii se țini la gură batișta împregnată cu lichide desinfecțatoare (oțet tare de vin, spirit de oțet). Dacă ai pus patrahirul pe capul pacientului la mărturisire ori la maslu, cât ce ai terminat serviciul sacru, desbracă patrahirul. Pe timp de morburii epidemice este de dorit

în interesul salubrității publice, ca sf. maslu să se servească pe scurt de cătră un singur preot, amăsurat instrucțiunii din 1918. (Circularul Arhid. IV—1918, nr. 145).

Preotul să nu petreacă decât timp scurt la pacient și după ce și-a terminat misiunea, să plece numai decât.

Dupăce ai ieșit dela pacient, te desinfectează cât mai curând. Înainte de desinfectare nu înghiți saliva ori flegma, ci scuipă-o afară; nu pune mâna la gură, nas, ori la ochi. Spală-ți mâinile cu vre-un lichid desinfector, ori cu săpun care face multe spume. Ajuns acasă schimbă veșmintele, punând la aer ori chiar desinfectând cele cu cari ai fost la bolnav.

Observarea acestor reguli e o datorință a iubirii de sine și de credincioși.

Dr. IZIDOR MARCU.

Pocăiții.

— Câte-va cuvinte despre sistemul lor. —

Un venerabil membru din clerul Provinciei noastre metropolitane, într'o scrisoare plină de durere, ne atrage atențiunea asupra pericolului ce se ivește din faptul, că secta așa zisilor pocăiți, cuprinde din zi în zi teren tot mai larg, în mijlocul poporului nostru. În acelaș timp își exprimă și dorința, ca să începem în coloanele revistei noastre combaterea sistematică a acestei erezii, cu atât mai vârtos, că multora dintre preoți nu le stau la dispoziție isvoarele de lipsă, ca să o poată face înșiși în mod temeinic și apoi — continuă — cu deosebire *bătrânii* au cam uitat ce biată au învățat pe timpul lor.

Ingrijorarea amintitului părinte e îndreptățită. N'ar fi adevărat păstor sufletesc acela, căruia nu i-ar sângera inima, văzându-și fiii rătăcind pe o cale atât de periculoasă, cum este chiar defecționarea dela credința adevărată a Bisericii lui Isus Hristos. E incontestabil, că după războiul mondial, și în deosebi, după reîntoarcerea fraților din America, numărul pocăiților s'a înmulțit în unele ținuturi binișor. Faptul acesta se explică din împrejurarea, că multe parohii au rămas fără preoți. Unii au murit, alții părăsind altarul Domnului au ocupat funcțiuni civile, de multeori chiar incompatibile cu statul preoției. Posturile rămase vacante, deocamdată, cu greu se vor

putea completa, fiindcă prin întregirea neamului s'au deschis pentru tinerii noștri o mulțime de cariere onorifice și în același timp mult mai *proventuase* decât preoția. Chiar de acest prilej se folosesc dușmanii neamului nostru, trimițându-și emisarii bine plătiți în mijlocul poporului, ca să-l înduplece la părăsirea credinței părinților lui și cercând în același timp să-l tragă în apele internaționalismului. Știu ei bine, că acești doi factori gemeni, concreșcuți în inima românului: credința și naționalismul curat, au format pavază puternică în contra uneltirilor de tot soiul, în decursul multelor veacuri triste și, că mulțămăta acestora, a ajuns la unitatea națională atât de urgentă înaintea dușmanilor noștri.

Constatănd faptele acestea de ordin general, doresc să atrag binevoitoarea atențiune a fraților preoți asupra unui adevăr, care mi-se pare, că nu este în deajuns accentuat, deci nici luat în seamă. Anume: ar fi o greșală fundamentală, să crezi, că așa numiții *pocăiții* noștri s'ar putea combate *exclusiv* cu armele științei religioase ori filosofice. Nu. Și aceasta nu doară din slăbiciunea și netemeinicia argumentelor ce ni-le pune la îndemână credința și, în conglăsuire cu ea, adevărata știință, ci din lipsa de sistem a însăși învățaturii pocăiților și din ignoranța crassă în materie religioasă a celor nefericiți, cari au căzut în mrejele ademenitoare ale noilor sectari.

Secta pocăiților, așa cum se prezintă la noi, este un amalgam, o adevărată confușiune babilonică, care cuprinde învățături luate dela baptiști, nazareni, adventiști și sabatiști sau sâmbătași. Dovadă, că secta aceasta nu s'a născut din o necesitate de ordin intelectual, din frământarea chinuitoare de a da explicare acceptabilă marilor probleme ale destinului omului, ci ea este încercarea timidă și rău pricepută, de-a impune mulțimei prin afectarea anumitor lucrări externe, cari nu merită nici baremi numele de virtute, pentrucă le lipsește rădăcina tuturor virtuților, credința cea adevărată. De aici se explică și faptul, unic în felul său, că este aproape imposibil să concentrezi într'un sistem binedeterminat credința profesată de ei. E mai mult un fel de sistem negativ, destructiv și fiind o mlădiță de-a protestantismului este încătvă raționalistic și în acelaș timp de colorit materialistic. Lipsa de coerență intrinsecă a sistemului face, că aproape nu se află între români oameni cu pregătiri sistematice, cari să îmbrățoseze aceste secte, ci adepții ei sunt recrutați în număr covârșitor dintre

analfabeți ori dintre aceia, cari abia pot ceti *Biblia*. De unde rezultă în mod vădit zădărnicia, de a-i putea convinge, cu puterea logicei ori cu forța argumentelor științifice, despre greșala lor. Cine a avut și numai odată ocaziune de-a vorbi cu un nefericit de acesta, s'a putut convinge deplin despre adevărul aserțiunii acesteia. Având de-a face cu un semidoct — cea mai periculoasă speță a oamenilor — ai înaintea ta un încăpăținat, un îndărătnic, ce-ți face impresia unui obsedat, care la toate argumentele tale, cele mai convingătoare pentru orice om cu bun simț, îți ripostează cu câte un text din sf. scriptură, care de comun n'are nimic de-a face cu obiectul din chestiune. Nu cred să existe caz, ca un *pocăit* să fi abjurat fărădelegea sa în urma puterii convingătoare a argumentelor. De unde urmează, că pentru a combate în caz concret spusele unui pocăit, nu-i nevoie de-o știință specială teologică — precum pretinde părintele —, ci e destul cunoașterea temeinică a Catehismului catolic, ceea ce cu dreptul se poate aștepta dela orișicare slujitor al altarului acum în veacul luminilor. — Ce privește în general învățăturile fundamentale ale pocăiților, acele sunt identice cu ale protestanților. În Dogmatica fundamentală aceste sunt combătute deplin, nu restează altceva, decât să-și țină fiecare păstor sufletesc de datorință sfântă, a-și reîmprospeta din timp în timp cunoștințele, cari în decursul vremii s'ar fi slăbit.

E adevărat, că este un neajuns foarte mare, faptul dureros, că preoțimea noastră nu are la mână *Biblia* cu comentariile necesare în limba română. Sperăm, că în timpul cel mai apropiat va apare cu aprobarea celor competenți baremi Testamentul Nou, provăzut cu comentariile cuvenite.

Din parte-mi socotesc cu totul de prisos și osteneală zadarnică, de-a intra în discuții teoretice cu pocăiții noștri. Mijlocul singur eficace îl aflu în intensificarea vieții noastre sufletești. E nevoie absolută și urgentă, ca să încercăm a îndupleca pe credincioși, să-și trăiască în mod practic *adevărata credință* a Bisericii catolice. Spre a ajunge la acest rezultat intenționat de întemeietorul religiei noastre, de Isus Hristos, e nevoie să instruăm *sistematic* credincioșii dați în grija noastră sufletească despre înțelesul și sublimitatea credinței catolice. Lucrul acesta trebuie început conștientios prin catehizarea copiilor de școală și prin instruirea continuă a adulților, de pe amvon. Pregătiți astfel în mod conștient sufletește

credincioșii noștri vor săvârși adevărate fapte de virtute, vor părăsi viciile vădite, pe cari pocăiții și alți dușmani le ascriu slăbiciunii învățaturii catolice, pe când în realitate sunt nesocotința dispozițiilor aceleia, isvorită fie din răutate, fie în cele mai multe cazuri, din ignoranță. Trăindu-și credincioșii noștri credința deplin cunoscută, vor înceta de a mai fi bețivi, înjurători, lacomi, nedrepti etc. și atunci nime nu va mai avea pretext, de a se face *pocăit*, ca să devină bun.

Departe este dela mine gândul, să învinovățesc pe frații preoți, că până acum nu și-ar fi făcut datoria în ~~credința~~ credința aceasta. Ci intențiunea mea este, ca în vederea pericolului ce ne amenință, să ne încingem cu zor la munca grea a apostoliei, lucrând astfel, ca din toate încercările noastre să reiasă exclusiv dorul curat și altruist de-a mântui sufletele, depărtând chiar și umbra bănelii, că am lucra pentru vre-un câștig meschin, de ordin material, ori pentru acapararea unei măriri deșarte. Cu deosebire în pastorație se verifică adagiul înțelept: *exempla trahunt!*

Dr. AUGUSTIN TATAR.

Rubrica homiletică.

Predică pe Duminica orbului.

„Învățătorule, cine a păcătuit: omul acesta, sau părinții lui, de s'a născut orb?“ (Ioan, 9, 2).

Iub. asc.! Pe vremea lui Isus Hristos între iudovi era credința aceea deșartă, că toate necazurile, precum sunt: boalele, sărăcia, răsboalele între neamuri, scăderile trupești și celelalte, vin asupra omului pentru păcatele ce le-ar fi făcut el, ori părinții lui. Această credință fără nici un temei atât era de înrădăcinată și răspândită, încât chiar și Apostolii o țineau cu tărie. Durere, că și'n timpurile noastre, și chiar și între românii noștri, sunt încă mulți de aceeaș credință. Domnul nostru I. H. anume de aceea s'a făcut om, ca să ne mântuiască prin o credință curată și sfântă împreună cu fapte bune. După ce toate câte a zis și a făcut El în timpul cel scurt de 3 ani al vieții sale în mijlocul poporului, le-a zis și le-a făcut pentru învățatura și binele nostru, cade-se deci, ca și din întâmpla-

rea minunată cuprinsă în sf. evanghelie de azi, să tragem învățătură folocitoare pentru sufletele noastre.

Neajunsurile vieții acesteia, da, sunt toate urmările păcatului, dar ale păcatului original, strămoșesc, și nicidecum totdeauna urmările păcatelor personale, adică ale celorla făcute de noi. De aceea să vă feriți, iub. asc., să judecați pe cineva păcătos, din faptul, că-l vedeți morbos, schiop, orb ori cuprins de altă nefericire. Prin taina sf. botez ni-se iartă păcatul strămoșesc, dar Dumnezeu a voit, ca noi să fim supuși și după iertare urmărilor aceluia păcat. Și aceasta a făcut-o anume, ca să ne depărteze inima dela cele lumești, unde nu putem afla fericire destulă și să încercăm a câștiga și a umbla după cele cerești. Dacă omului i-ar fi totdeauna bine pe pământ, și-ar uita cu totul, ori foarte arareori și-ar aduce aminte, de Dumnezeu. În multe cazuri neajunsurile vin asupra noastră, ca prin ele să se vădească înaintea oamenilor mărirea, tăria și bunătatea fără margini a lui Dumnezeu. Chiar acest adevăr ni-l arată întâmplarea din evanghelia de astăzi.

Isus Hristos trecând pe lângă bietul om din evanghelia de azi și spunând Apostolilor, că acesta nu-i născut orb pentru păcatele sale, — pe cari nu le putea avea înainte de naștere — nici pentru păcatele părinților, se oprește și formând cu saliva puțină tină, unge cu ea pe orb peste ochii închiși și-i zice: du-te și te spală în apa Siloamului. Zicând aceste cuvinte, cu puterea sa dumnezească și varsă încrederea în inima orbului și acesta, fără de-a mai știrici, că cine-i acela, care-i poruncește, merge la isvorul numit, se spală și iată ca prin farmec dobândește deplin vederea, de care nu s'a bucurat încă până în clipita aceasta. Vecinii și ceilalți oameni, care-l știau cerșitor orb, văzându-i cu ochii deschiși, se îndoiu, de este aievea el acela și-l întrebau cu nedumerire, dacă el este orbul din naștere, iară fericitul om le răspundea tuturor plin de mulțumire: da, sum chiar eu.

Vedeți, iub. asc., cât e de duioasă bunătatea inimei lui Isus: El, deși numai cu puțin înainte de aceea a fost năcăjit și huiduit din partea fariseilor, totuși săvârșește una din cele mai mari minuni, pentruca să lumineze mințile și să înmoaie inimele cele învârtoșate în rele, ale oamenilor, pe cari El i-a iubit mai pe sus de priceperea noastră. În acelaș timp nu-i iertat să trece în vedere nici smerenia și ascultarea cuviincioasă a orbului. El nu se vatămă, când simțește, că i-se-

pune tină pe ochi, nu-i e frică, că va fi de răsul lumii, nu întreabă, că de ce se fac cu el lucrurile aceste ciudate, ci se supune cu plăcere la toate cele spuse de Isus și apoi și dobândește răsplată peste așteptare. Astfel trebuie să fim supuși și noi, iub. asc., la toate, câte ne vin dela Dumnezeu, ori în numele Lui, dela aceia cari au această însărcinare dela Dumnezeu, cari sunt preoții bisericii lui Isus Hristos. În mod deosebit trebuie să ascultăm de preoții lui Hristos în lucrurile, cari privesc credința și faptele noastre. Chiar acum în zilele aceste se ivesc în multe părți oameni cu gânduri rele, profeți mincinoși, cari asemenea fariseilor din timpul lui Isus se arată blânzi și cucernici, dar inima și sufletul lor este negru ca tăciunile și cari încearcă să desmânte pe credincioși dela credința părinților și strămoșilor lor, voind să-i ducă și pe alții împreună cu ei în perire. Ei vestesc botez nou, deosebit de acela pe care singur l-a lăsat Mântuitorul nostru. Așteaptă iertarea păcatelor în alt chip, de cum anume a rânduit Isus, adică afară de sf. mărturisire. Cinstea icoanelor, a sfinților și chiar aceea a maicei tuturor creștinilor, a Preacuratei Fecioare Maria, voiesc s'o smulgă din inima noastră. Posturile, sărbătorile și alte lucruri plăcute lui Dumnezeu, le nesocotesc, dacă nu le chiar batjocoresc și încearcă să le facă de răs. Voiesc nefericiții aceștia să smulgă din inimile credincioșilor români lucrurile sfinte, care au dat tărie înaintașilor noștri, să supoarte cu bărbăție greul truditei lor vieți și se aștepte cu nădejde dulce sosirea unor vremi mai bune. De primejdia aceasta mare, care amenință avutul vostru cel mai scump: credința, vă puteți scăpa în chipul cel mai ușor și sigur, dacă veți fi smeriți și ascultători de Biserică, precum smerit și ascultător a fost la cuvintele lui Isus orbul din evanghelia de azi.

Iub. asc.! Isus atât e de bun, de împarte darurile și ajutorul său puternic și acelora, cari nu sunt vrednici de el. Astfel a purces și cu minunea orbului, voind ca să se îndrepte și fariseii cei încăpăținați și să se deștepte și aceia, pe cari el i-au dns în rătăcire. Și nouă câte ajutoare nu ne dă Dumnezeu și noi nu ne folosim de ele? Nu, pentru că ținem cu tărie la placul nostru, voim să judecăm cu mintea noastră poruncile lui Dumnezeu și ale Bisericii, adică nu voim să ne supunem voinței Domnului! Și apoi nesupunerea ne duce la perire. Dacă orbul din naștere s'ar fi înderătnicit și n'ar fi

voit să se arete oamenilor cu ochii plini de tină, ori ar fi socotit, — precum i-ar fi spus mintea lui — că acesta nu-i mijloc potrivit, pentru a-și câștiga puțința de-a vedea, hotărât, ar fi rămas orb până la moarte. Cine se lasă în afaceri de credință și de morală condus numai de mintea sa — precum fac pocăiții — aceia rămân nu numai până la moarte, ci până în veac orbi sufletește, neputând niciodată să se bucure de vederea fericitoare față în față a lui Dumnezeu. Țineți cu tărie la credința sf. noastre biserici și chiar îngeri din cer de s'ar pogori — vorba sf. Pavel — și v'ar vesti alte învățături, decât cele propuse de Biserică, să nu le dați crezământ. Apa Siloamului pentru noi este sf. Biserică prin tainele ei. Cu iubire nefățărîtă să ținem până la moarte la învățăturile ei și atunci nicicând nu vom fi orbi sufletește.

TELLUS.

Cuvânt pentru Înălțarea Domnului.

Și a fost, când i-a binecuvântat pe ei, s'a depărtat dela dânșii și s'a înălțat la cer.

Luca 24. 51.

Dupăce vreme de patruzeci de zile ne-am bucurat pentru învierea lui Isus Hristos, veniți acum, iubiți frați, să-l însoțim la muntele Maslinilor și să-l mai vedem odată în mijlocul învățăceilor săi. Vom simți poate o cutremurare în suflet, aducându-ne aminte, că la poalele acestui munte, în grădina Getsimani, s'au început cu șeasă săptămâni mai înainte înfricoșatele lui patimi. Vom vedea fruntea Lui brăzdată cu sudori de sânge, capul Lui încununat cu spini, mâinile și picioarele Lui străpunse cu piroane, sfântul Lui trup zdrobit de loviturile sbiciurilor. Dar durerea noastră va fi numai de o clipă. Isus Hristos cel înviat din morți, stă în mijlocul învățăceilor săi, în toată strălucirea măririi sale și le mai zice odată, pentru cea din urmă oară, cuvintele biruinței: *Pace vouă!*

Ca și în ziua lunatei învieri, le arată și acum mâinile și picioarele, vrând să le mai deie o strălucită dovadă, că este cu adevărat El, biruitorul morții și le zice: *pipăți-mă și vedeți, că spiritul carne și oase nu are, cum mă vedeți pe mine având.* (Luca 24, 39.) Inima învățăceilor a fost cuprinsă și acum

de îndoială, dar îndoiala lor de astădată a isvorît din bucurie. Isus s'a așezat și a mâncat cu ei. — Vă puteți închipui, fraților, ce bucurie a cuprins inima lor. A fost ceasul cel din urmă al petrecerii Lui pe pământ, apostolii poate că au simțit asta, drept aceea acum ascultă cu neînchipluită luare aminte toate cuvintele Lui. Le spune cele din urmă învățături, îi mai îndeamnă odată, să meargă în toată lumea și să vestească pretutindeni Evanghelia împărăției lui Dumnezeu, pocăința și iertarea păcatelor.

Apoi s'a dus cu ei către vârful muntelui, acolo unde o ia drumul spre Viftania. Apostolii vor fi zărit satul, unde cu câteva zile înainte de patimi, Isus înviase pe Lazar și aducându-și aminte de această ne mai pomenită minune, vor fi simțit în inimile lor mângăierea aceea dulce, care au simțit-o în toate zilele celor trei ani și jumătate, cari i-au petrecut împreună cu dânsul. Ajunși în vârful muntelui, le-a mai dat o binecuvântare și apoi... s'a înălțat la cer. — La poalele acestui munte s'au început patimile, iar în vârful muntelui s'a arătat înălțimea mării lui Isus. Aceasta s'a întâmplat, pentruca Apostolii să înțeleagă desăvârșit, că patimile și moartea Domnului au deschis cerul pentru întreg neamul omenesc.

Iată pricina, pentru care Apostolii s'au bucurat de înălțarea Domnului, căci, după ce un înger, coborându-se la ei, le-a spus, că acel Isus, pe care l-au văzut suindu-se la ceriu, iarăș va veni, așa cum s'a înălțat, — *s'au întors în Ierusalim cu bucurie mare.*

Bucură-te și tu, iubite creștine! Intoarce-te și tu astăzi la casa ta, cu bucurie mare. Acela care s'a coborât din ceriu, s'a înălțat astăzi iarăș la ceriu. Coborându-se din sinurile Tatălui în peștera din Viflaim, a luat fire omenească și trup omenesc, ca și noi. Înălțându-se astăzi la ceriu, a înălțat și firea omenească, s'a înălțat doar cu acelaș trup, cu care a pătimit pentru noi.

Înălțându-se el la ceriu, pe noi nu ne-a părăsit, doar ne-a spus apriat: *Iată, eu cu voi sunt în toate zilele, până la capătul veacului.* Șezând de-adreapta mării Tatălui, ne cârmuiește pe noi, vărsând mereu darul și binecuvântarea lui asupra tuturor celor cari cred întru numele lui. Iar cerul, care a primit astăzi pe Fiul Fecioarei, ne va primi și pe noi, dacă suntem cu adevărat ucenicii lui. Când va mai veni odată Isus pe pământ, nu va veni, ca să mai petreacă în locul acesta al

răutății, ci ca să ducă în ceriu pe toți cei drepecți, întră veșnica lui împărăție. Dar cerul și până atunci e deschis sufletelor noastre și Isus ne așteaptă pe toți. Lumea aceasta e loc de scurtă călătorie pentru noi, adevărata patrie a omului e cerul care ni-l'a câștigat sângele cel scump al Celui, care astăzi cu mărire și cu cinste s'a înălțat la ceriu.

Dumnezeiasca înălțare a Domnului ne învață dreptaceea, că și noi, chiar și până când trăim vieța aceasta trecătoare, trebuie să ne silim, a ne înălța sufletul dela cele pământești la cele cerești, dela cele trecătoare la cele veșnice. Dar, pe cum Isus Hristos a trebuit să se scoale din mormânt, pentru ca apoi să se înalțe, așa și noi, trebuie să înviem mai întâiu din mormântul păcatelor, ca să ne facem vrednici a ne înălța sufletul la ceriu. V'am spus doar, că cele din urmă ale lui cuvinte înainte de înălțare au fost despre iertarea păcatelor. — Să ne gândim dar și noi: înviați suntem din moartea păcatului? Suntem vrednici să prăznuim această minunată sărbătoare?

Ascultați ce ne spune sf. Augustin: „Veniți, — ne zice — să însoțim pe Isus, cu sufletul nostru la ceriu, pentru ca atunci când va veni ziua lui cea mare, să-l însoțim și cu trupul. Dar să nu uităm, iubiți frați, că nici îngâmfarea, nici răutatea, nici desfrânarea, nici alte păcate, nu ne înălță pe noi cu Hristos, pentrucă îngâmfarea nu poate sta alături cu Invățătorul umilinței, nici răutatea cu Isvorul bunătăților, nici desfrânarea cu Fiul Fecioarei, nici alte păcate, cu cel care n'a avut nici umbra păcatului“.

Vei zice, iubite frate: vai, dar prea sunt multe ispitele, — și ai toată dreptatea. Dar oare cel înălțat la ceriu nu ne trimite mereu ajutorul său, pentru ca să luptăm împotriva ispitelor? Să folosim acest ajutor și atunci vom birui asupra ispitelor, căci, după cum ne învață tot sf. Augustin, de căteori noi am biruit o ispită, am adăogat un fuștel nou, la scara ce duce sufletul nostru la ceriu.

Dacă vom ținea seamă de acestea, praznicul de astăzi, al Înălțării Domnului, va însemna cu adevărat și înălțarea noastră, atunci privind noi spre ceriu, nu vom privi locul la care nu vom ajunge nici odată, ci locul care ni-l'a gătit și nouă Domnul.

Hristos s'a înălțat la ceriu și acolo așteaptă și după sufletele noastre. Hristos s'a înălțat la ceriu după dumnezeiasca

Lui înviere. Suflete al meu, învie și tu din moartea păcatului, ca să te faci vrednic de ceriu. Hristos s'a înălțat la ceriu și iarăș va să vină. O, fraților, de ar fi ziua aceea așa o zi de bucurie pentru noi, cum a fost și ziua înălțării pentru noi, cum a fost și ziua înălțării pentru sfinții săi apostoli! Hristos s'a înălțat la ceriu, Fiul lui Dumnezeu fiind, căruia mărire, cinste și închinăciune se cuvine în vecii vecilor. Amin.

SEPTIMIU POPA.

Predică pe Dumineca sfinților Părinți.

„Luați aminte de voi și de toată turma. întru carea Spiritul sfânt v'a pus pe voi episcopi“.

(Fap. Ap. 20. 28).

Iubiți creștini, Dumineca aceasta, a VII-a după Paști, se numește Dumineca sfinților Părinți, pentru că biserica sărbătorește astăzi amintirea Purtătorilor de Dumnezeu Părinți, cari, înainte cu șasăsprezece sute ani, s'au adunat în orașul Nicea din Asia mică, ca împreună, în cel dintâiu sinod ecumenic, să învețe și să apere adevărul descoperit, că Domnul Hristos este și Dumnezeu, contra învățaturii greșite a lui Arie, care zicea, că Mântuitorul nostru ar fi numai om.

Învățături rătăcite au fost însă nu numai în timpul, despre care vă amintesc, ci și înainte, și după aceea. Durere, sunt destule și acum, neliniștind în unele locuri chiar și poporul nostru, care în trecut a ținut cu tărie la credința sa, fiindu-i aceea unica mângăere sufletească în grelele și îndelungatele sale suferințe și în acelaș timp fiind și scutul cel mai puternic al ființei noastre românești.

Arătându-ne astăzi toată cinstea pentru sufletele drepte ale Părinților, cari înainte cu 1600 ani au propovăduit adevărul, osândind minciuna și cugetându-ne la multă neghină, ce se aruncă și în zilele noastre în inimile creștinilor, cu ajutorul Dumnului să învățăm astăzi, cine e chemat, să propovăduiască și să apere adevărul religiei lui Hristos și că, în urmare, de cine trebuie să ascultăm, ca să nu păcătuim?

Iubiți creștini, toate lucrurile din lume au oarecare temelie, pe care se razimă. Dela temelie atărnă tăria și unitatea lucrului. Pentru aceasta oamenii pun fundamente puternice

clădirilor și se nizuiesc ca pomii să-și arunce rădăcini tari și sănătoase în pământ. În familie temelia o formează părinții. Dacă ei au încredere unii în alții, dacă sunt una în bine, dacă sunt ascultați de copiii lor, mărire și îndestulare va fi în casa lor. Temelia școlii e învățătorul prin purtarea lui, prin învățatura și prin însuflețirea, ce o arată pentru binele școlarilor. Dacă pietrele din temelia unui edificiu se mișcă, nu mai stau închegate, edificiul se dărîmă. Dacă putrezesc rădăcinile, se usucă pomul, neprimind sucul trebuincios. Dacă lipsește încrederea și unitatea de vederi, de sentimente și de lucrare între părinți, toate se tulbură, toate se destramă în familie.

Cea mai largă temelie, cunoscută nouă, pentru ființe și lucrările lor, este pământul. Unde această temelie se mișcă, se cutremură în măsură mai mare, se creapă și se prăbușesc și cele mai puternice zidiri, înmormântând sub ruinele lor oameni și animale.

În lumea morală, în lumea sufletelor, cea mai mare societate este biserica, chemată să cuprindă în sinul său pe toți oamenii, ca să fie o turmă și un păstor. Temeiul nevăzut al acestei societăți, piatra ei unghiulară, e Domnul Hristos: adevărul, calea și vieața. Pe calea aceasta trebuie să umblăm și pe acest adevăr trebuie să clădim, dacă vrem să avem vieață; să ținem adecă adevărat tot ce s'a descoperit și să împlinim toate poruncile lui Dumnezeu ca în chipul acesta să ajungem la fericire.

Iubiți creștini, Domnul nostru Isus Hristos, carele a venit pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire, jertfindu-se pe sine pe lemnul crucii și înviind din morți, după 40 zile s'a înălțat la cer, dar omenimea n'a lăsat-o la voia întâmplărilor, ca să creadă și să facă fiecare, după cum îl taie capul, după toanele sale, ci ne-a lăsat o călăuză, care să ne arete drumul drept, pentru ca să nu rătăcim. Călăuza aceasta este biserica învățătoare, adecă episcopii și preoții, cari sunt în legătură cu acela, pe care Mântuitorul l-a pus stânca, fundamentul văzut al bisericii sale: cu sf. Petru și cu următorul aceluia, care este Papa dela Roma.

Răscumpărătorul nostru a zis apostolilor: „Datu-mi-s'a mie toată puterea în cer și pe pământ. Dreptaceea mergând în toată lumea, învățați toate neamurile.. Învățând pe ei să păzască toate, câte am poruncit vouă și iată eu cu voi sunt în toate zilele până la capetul veacului“ , (Mat. 28, 19—20) și „Cine vă as-

cultă pe voi, pe mine mă ascultă" (Luca 10, 16). Cuvintele acestea sunt limpezi. Cine vrea, le poate înțelege. Înțelesul lor nu poate fi altul, decât că dreptul și îndatorirea de a călăuzi pe oameni, învățându-i, este al apostolilor. Cum apostolii însă, ca oameni muritori, n'au putut trăi până la capetul lumii, ei s'au îngrijit după voia lui Hristos, ca pe urmele lor să pășască alții. Mai mult, chiar și pe timpul lor, cu ajutorul Spiritului Sfânt, au pus preoți și episcopi. cari să ia aminte de turma cuvântătoare și să păstorească biserica lui Dumnezeu, care s'a câștigat cu Sângele său (Fapt. Ap. 20, 28). Astfel grăiește sf. Paul către episcopii din Efez, cum ați auzit citindu-se și în Apostolul de azi.

Următorii apostolilor au pus alți și alți episcopi și preoți, ca să învețe tot adevărul. În forma aceasta, pogorând din an în an, din veac în veac, ajungem la episcopii și preoții zilelor noastre, chemați și ei și îndatorați a fi *stâlpii, întărirea și propovăduitorii adevărului* (I Tim. 3, 15).

Astfel, iub. creștini, dacă Dumnezeu nu ni-s'ar fi făcut învățătorul nostru în diferite chipuri, nimenea, nicicând, n'ar fi ajuns la cunoștința adevărului și dacă Dumnezeu n'ar rămânea cu cei ce i-a trimis să învețe, după cum le-a promis: iată eu cu voi sunt în toate zilele până la capetul veacului, adevărul de mult ar fi fost alungat din lume de dușmanii numeroși, ce i-a avut și îi are.

Mintea sănătoasă ne spune și experiența ne arată așadar, că toate lucrurile au și trebuie să aibă temelie, și că și în cele mai mici societăți trebuie să fie o autoritate, o călăuză, de care trebuie ascultat. Aceasta călăuză în lumea sufletească este biserica învățătoare.

Împotriva adevărului stă minciuna, iar tatăl minciunii este diavolul. Cu minciuna a nenorocit diavolul pe strămoșii noștri; cu minciuni credea, să poată abate pe căi greșite chiar și pe Domnul Hristos, ispitindu-l în pustie. Uneltele lui, în lățirea neadevărului, sunt de regulă, tot oameni, cari, ori din *mănie*, ori din *trufie*, ori pentru *câștig vremelnic*, ori pentru *neînțelegerea învățăturilor descoperite*, pleacă pe cărări strimbe, al căror sfârșit este pierirea. Aceștia se laudă cu cinstea lor, arătând pe unii răi din biserica lui Hristos, cari sudue, se îmbată, se bat și nu cercetează casa Domnului, iar sutele de credincioși buni din fiecare comună, cari în viața lor nici n'au

înjurat, nici nu s'au îmbătat, nici n'au lucrat în Dumineci, nu le văd. Dacă știi ceti și scrie se socotesc învățați și în stare a explica scripturile, pe cari alții, numai după multă învățatură și uneori numai după ajunări și rugăciuni îndelungate, cutează să le explice. O altă greșală, și încă una mare, a acestor fel de oameni este, că nu primesc învățatura și sfaturile altora, deși ascultarea și iubirea trebuie să se întindă peste întreagă viața. Dar „vai celor înțelepți întru sine și înaintea lor știuți“ (Is. 5, 21), că rătăcesc, neștiind Scripturile (Mat. 22, 29). E adevărat, că ei se provoacă des la unele locuri din sf. Scriptură, dar le schimonosesc și le tâlcuiesc, după cum îi taie capul. Urmarea este, că „profeții, pe cari nu-i trimite Domnul“ (Ierem. 23, 21), de cele mai de multe ori se desbină, formând atâtea partide (secte) religioase, câte sunt capetele îmbătate cu mai multă trufie.

Sf. biserică, ca o mamă bună, se întristează de soarta celor rătăciți, se roagă pentru întoarcerea lor și propovăduiește adevărul prin păstori puși să grijească și să păstorească turma cuvântătoare, iar când învățăturile greșite devin de tot primejdioase, Papa dela Roma invită pe toți episcopii din lume la sfat și în sinod (conciliu) ecumenic (a toată lumea) unde se spune limpede învățatura descoperită, osândindu-se greșala. Așa s'a întâmplat și înainte cu 1600 ani. Un preot cu numele Arie a propovăduit, că Domnul nostru Isus nu-i și Dumnezeu adevărat. Pe urma acestei învățături s'a turburat și învrăjbit o parte mare din lumea creștină. Pentru potolirea certelor s'a ținut sinodul dela Nicea la anul 325, luând parte 318 episcopi din toată lumea creștină, împreună și cu alți preoți și diaconi iscusiți în știința sfintei Scripturi și a tradițiunei. În temeiul acestor izvoare ale credinței noastre au mărturisit ei cece mărturisim și noi, când zicem: „Cred întru unul Domn, Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu unul născut, carele din Tatăl s'anăscut mai înainte de toți vecii, Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, iară nu făcut cel de o ființă cu Tatăl, prin carele toate s'au făcut“.

Iubiți creștini, de 2000 ani mulți dușmani s'au ridicat împotriva bisericii lui Hristos, nenumărate valuri infuriate s'au izbit de stânca, pe care e zidită biserica singur mântuitoare, dar n'au putut s'o clătine. Dreptatea lui Dumnezeu e dreptate în veac și cuvântul lui adevăr, pe care îl propovăduiește bi-

serica învățătoare, călăuza credinței noastre. De aceasta trebuie să ascultăm, dacă vrem să nu ne primejduim mântuirea sufletelor, să ascultăm cu atât mai vărtos, că în întreg trecutul ei nici odată n'a rătăcit, dovedind, că pe partea ei este făgăduința Mântuitorului, că porțile iadului nu o vor învinge. Amin.

SENIOR.

Predică pe Rusalii.

S'au umplut toți de Spirit Sfânt.
Fapte 2, 4.

Domnul Isus, cât a fost pe pământ, a dat oamenilor învățătura cea mai frumoasă și i-a mângăiat în toate năcazurile. N'a fost om năcăjit, care să fi alergat la dânsul, și să fi plecat nemângăiat.

Înțelegem, în acest chip, pentru ce toți, cari l-au cunoscut și l-au iubit, când au auzit de plecarea dânsului din lumea aceasta, s'au mâhnit foarte mult. Dar Mântuitorul trebuia să plece, căci își ispravise lucrul, ce i-l-a fost dat Cerescul Părinte: trebuia apoi să se înalțe la ceriu, ca să-și iea răsplata faptelor sale bune.

Ca să nu lase fără sprijin pe apostoli și pe toți ceice vor primi legea lui, le-a făgăduit, că le va trimite alt Mângăitor, pe Spiritul sfânt.

Astăzi, în ziua de Rusale, prăznuște biserica pogorîrea Spiritului sfânt. Vom căuta deci să vedem: 1. cum s'a pogorît Spiritul sfânt peste apostoli și 2. cum ne mângăie acest Spirit?

Insuș Spiritul sfânt să ne stea într'ajutor, ca să-l putem cunoaște mai bine!

1. Înălțându-se la ceriu, Domnul Isus a poruncit apostolilor: „Voi ședeți în cetatea Ierusalimului, până ce vă veți îmbrăca cu putere de sus“ (Luca 24, 49). Aveau lipsă de această putere, căci cu toții erau foarte slabi de inimă. Ne aducem aminte de Petru, care a fost căpetenia lor, că deși a umblat cu Domnul trei ani de zile, și a avut parte de atâtea faceri de bine dela dânsul, cu jurământ a întărit, că nici nu-l cunoaște. Astfel de oameni n'au curajul să răspândească învățătura, pentru care Domnul a fost omorât pe cruce. Lor le trebuia într'adevăr „putere de sus“.

La 10 zile, după înălțarea Domnului, fiind apostolii adunați la un loc, dintr'odată pare că vine o furtună, cu fulgere și cu trăsnete, care e însă numai în casa, unde erau apostolii. Apoi se văd limbi ca de foc, scoborându-se pe fiecare apostol câte una. Vine ca un vifor mare „puterea de sus“, Spiritul sfânt, căci el varsă în sufletele apostolilor curaj mare: „să și moară pentru legea lui Hristos!

Limbile, ce s'au pogorît peste apostoli, nu erau de foc, ci numai ca de foc, căci ele trebuia să lucreze în sufletele apostolilor ca focul. Un fier ruginit nu e bun de nimic; dar după ce se bagă în foc și se duce rugina de pe el, îl poți folosi. Chiar aurul, care e un lucru așa de scump, dacă îl bagi în foc, se lămurește și are preț mai mare. Rugina sufletului e păcatul și aplecarea omului spre rău. Acestea trebuie să le arză de tot în sufletul apostolilor Spiritul sfânt, de nici urmă să nu le rămână.

Chip de foc a luat Spiritul sfânt astăzi, ca să arate, ce însuflețire și ce curaj le-a dat apostolilor. Când l-au prins Jidovii pe Isus, apostolii au fugit și s'au ascuns ca în gaură de șoarece. După ce au primit pe Spiritul sfânt, au ieșit la uliță și cu mare îndrăzneală au spus Jidovilor, că pe nedreptul au omorât pe Isus.

Și dacă se pogoară Spiritul în chip de limbi, e ca să arate minunea dela Rusale: apostolii vorbesc limbi, ce n'au învățat. Deși fiecare apostol vorbește numai într'o limbă, odată, și sunt oameni din 15 țări, cari li ascultă: fiecare îl aude în limba țării lui. Astfel de minuni face „puterea de sus“, care s'a pogorît azi peste apostoli!

2. Iubiți Creștini,

Fiecare părinte, când învață pe copilași rugăciunile, deodată cu Tatăl Nostru și cu Născătoarea îi învață și Impărate ceresc. Această rugăciune e către Spiritul sfânt. Părinții, de sunt săraci, ori bogați, învățați ori fără carte, cu toții știu, că dau copiilor lor cea mai mare comoară, dacă le pogoară în suflet pe Spiritul sfânt.

Spiritul sfânt este a treia persoană din Dumnezeu. El are aceeași putere și dragoste față de noi, ca și Tatăl, și ca și Fiul. Aceste trei persoane și-au împărțit lucrul, ce-l au cu lumea, în felul acesta: Tatăl a făcut lumea și o cârmuește; Fiul a mântuit-o; Spiritul sfânt o sfințește. Spiritul sfânt este

acela care cărmuește biserica lui Hristos, și o ajută să ducă pe oameni la fericirea veșnică.

Spiritul sfânt ne face foarte mult bine, și cu tot dreptul se numește „Mângăitor“.

El ne învață calea cea adevărată, ce ne duce la fericire. Așa se sbat oamenii după fericire, ca peștele pe uscat, și n'o găesc. Cel ce are în sufletul său pe sfântul Spirit, și-i urmează povețele, capătă o minte luminată, de care ascultând, nu greșește, ci ajunge singur la fericire. El ne îndeamnă să vedem mai întâiu de toate de sufletul nostru, acesta să fie fericit, c'apoi nimic nu ne lipsește. Pe vremea sf. Vasile cel Mare, era în Cezarea un copil de 12 ani, Chirilă. Părinții lui erau păgâni, iar el s'a făcut creștin, și pentru aceasta tatăl lui l-a bătut, de tot sânge l-a făcut, l-a aruncat în uliță și l-a desmoștenit. Chirilă nu era de loc supărat, ci la toți le spunea: „Am eu casă mai frumoasă în cer, și averea, ce o voi moșteni acolo, nu o schimb cu a tatălui meu!“

Ceeace ne chinuește pe noi mai tare, nu sunt durerile și năcazurile din lumea aceasta, cari, cu vremea, toate trec; păcatul este acela, care aduce dureri și chinuri veșnice și groaznice. De păcat ne scapă Spiritul sfânt, căci cu puterea Spiritului sfânt ne iartă preoții păcatele, și astfel ne scapă de chinurile și de durerile cele mai grozave.

La fericirea veșnică numai așa vom putea ajunge, dacă vom îndrăzni să mărturisim credința noastră cu curaj și în fața celor ce vorbesc de rău biserica noastră. Acest curaj ni-l dă tot Spiritul sfânt, care a însuflețit pe apostoli în fața celor mai mari dușmani ai credinței lor, și atâta putere le-a dat, încât dupăce apostolii au fost bătuți și aruncați în temniță pentru aceasta, ei au mulțumit lui Dumnezeu, fiindcă i-a aflat vrednici să sufere pentru credință!

Mare putere a dat Spiritul sfânt apootolilor. Putere mare ne dă și nouă, de câte ori se pogoară în sufletele noastre. Iar aceasta o face mai ales, când ne spovedim și ne cuminecăm. De aceea să ne mărturisim cât mai adeseori, căci în sufletul plin de păcate nu poate sta Spiritul sfânt, dupăcum nu stăm nici noi într'o casă unde este aerul impuțit. De noi e bine, dacă primim pe Spiritul sfânt în suflet cât mai adeseori, căci ne aduce totdeauna cea mai mare mângăere, pe care nici averile, nici plăcerile, nici toate bunătățile lumii acesteia nu pot

să ni-o dea. Să ne rugăm deci acestui sfânt Spirit cât mai adeseori, și mai ales astăzi: „Impărate ceresc, Mângăitorule, Spirite al adevărului, carele pretutindenea ești, și toate le împlinești, vino și te așează întru noi, și ne curățește pe noi de toată spurcăciunea, și mântuește, Bunule sufletele noastre”. Amin.

PAROHUL.

Cărți, reviste, ziare.

Ioan Georgescu, Istoria bisericii creștine universale, cu deosebită privire la istoria bisericii românești unite cu Roma. Cu numeroase ilustrațiuni. Pentru cursul superior al școlilor secundare, normale etc. și marele public cetitor. Aprobata de autoritățile bisericești. Blaj, editura Tipografiei Seminarului teologic, 1921. Format 8°, pagini 324. Prețul 25 lei.

Salutăm cu deosebită bucurie apariția acestei cărți, a cărei lipsă era demult și adânc simțită! Și felicităm tipografia blăjană, că i-a revenit ei norocul să o scoată, fiindcă printr'ansa se încopie iarăș verigile cam de multișor întrerupte ale istoriografiei spornice, cecece era o tradiție indiscutabilă a Blajului răspânditor de cultură. Intr'adevăr, după cărțile regretatului canonic Bunea și după cercetările tinărului istoric Paclișanu, Blajul nu ne-a mai dat aproape nimic pe tărâmul istoriografiei. Autorul acestei cărți ne spune în prefața sa, că cecece ne dă, sunt lecții ținute la școlile românești din Beiuș, și Orade, însă noi îl știm pe dl Georgescu elev al școlilor din Blaj, un titlu de mândrie pentru dsa desigur, precum sunt mândre și acestea școli, că l-au avut. Deci chiar dacă se datează prefața în Beiuș, lecțiile sale ar fi putut fi ținute și dateate tot atât de bine și la Blaj, dacă împrejurările l-ar fi oprit aci.

Dela lucrările de acest fel ale canonicilor Grama și Smigelschi, demult epuizate și învechite și ca limbă și ca metod, liceele noastre unite, și chiar și seminariile, erau complet lipsite de manuale, încât elevii și auditorii de istorie bisericească sau se martirizau cu cărți bătrâne scormonite de prin biblioteci ori împrumutate chiar și de prin arhivele parohiale, sau se luptau cu notele după explicații ale profesorilor de specialitate. Astfel, cu drept cuvânt, o asemenea operă a fost cu dor dorită și așteptată. Ea vine, prin urmare, tocmai în ceasul al doisprezecelea...

Cartea dlui Georgescu începe cu o scurtă introducere, lămurită și ușoară, care fixează ținta, împărțirea și însemnătatea istoriei bisericești, după ce, de altfel, cu un motto așa de nimerit ales chiar dintr'un discurs al M. Sale Regelui Ferdinand I, arată importanța istoriei în general. Apoi în bună și corectă împărțire tratează materia însaș, fără să piardă nici o clipă din vedere, că vorbește despre o instituție dumnezească, peste care s'au măcinat vremile, fără să-i atingă câtuș de puțin aureola de sfințenie și de strălucire. Intr'un stil deosebit de evocativ și ușor de reținut în aceeaș vreme, arată începuturile bisericii lui Hristos și suferințele primilor creștini, cu tot idealismul lor sfânt și cu operele de artă, în cari și-au nemurit ei credința lor înflăcărată. O notă foarte bună și caracteristică a lucrării este, că din frământările multiple ale bisericii între valurile neodihnite ale vieții omenеști, ținând seamă de publicul către care se îndreaptă, alege numai culmile mai proeminente, fără să omită însă nimic esențial și important. Astfel înfățișază erezurile și rupturile din biserica Domnului, reformele rătăcite și, în legătură organică, izbânda operei divine, care a fost ocrotită totdeauna de «Mângăitorul» făgăduit de dumnezeescul întemeietor. Nu uită nici când manifestațiile culturale și aportul de înălțare sufletească prin artă, pe care l-a oferit totdeauna cu prisosință biserica, omenirii.

O largă, foarte largă atenție dă în cartea sa d. Georgescu, chiar în cadrele istoriei universale, Românilor și vieții lor religioase. Momentele acestei vieți, le ține tocmai în fazele istoriei universale, după timp și după legături, prin ceace lucrarea sa devine o țesătură firească și orientabilă. Spre timpurile mai apropiate de noi, această atenție se lărgeste și mai tare, cuprinzând chiar și minuțiozități, cari nu împovărează însă, ci le dă elevilor, și altui public, toate cunoștințele necesare, cum se și cade. Lămuririle depline nu sunt niciodată de prisos, atunci când manualul nu trebuie să fie numai un mijloc de supliciu pentru școlari, ci mai ales o carte de lectură particulară, în care să se adâncească cu plăcere și care să le dămirească toate îndoielile ce li-s'ar ivi spontan, ori le-ar culege în ușurătatea zilelor de astăzi.

Față de toate manualele de acest fel de până aci, cartea dlui Georgescu, are o superioritate pe care n'avem cuvinte a o remarca îndeajuns: *ilustrațiile*, numeroasele ilustrații, cari învio-

rează nespus de mult și deșteaptă în mare măsură interesul, pe lângă înfățișarea modernă ce i-o împrumută, rezolvind în chip favorabil și cerințele intuiției.

Iar mai presus chiar și decât această calitate a ilustrațiilor, este *limba*, stilul curgător, limpede și mlădios, al dlui Georgescu, care denotă în chip eminent pe literatul de profesie. Din acest punct de vedere manualul de față este o biruință și un îndemn, cum ar trebui să fie toate manualele noastre. A scrie manuale bune ca limbă, socotim că este un meșteșug ales, care nu e în funcție obligatoare de cunoștințele savante, ci de simț și de dar de talent. Dl Georgescu îl are. Și sperăm încă mult bine dela acest talent al său.

O inovație fericită introduce dl Georgescu și cu lecturile istorice dela urmă, cari sunt un puternic pond, nu numai pentru întărirea argumentației, ci și pentru o îndreptare spre cuprinderea cu isvoarele istoriei, prin cece școala devine de fapt activă, conform cerințelor moderne și singure efective.

E obiceiul, ca orice recenzie, oricât de sumară, pe lângă calități, să remarce și greșelile unei lucrări. Perfectiunea nu este o calitate inerentă lucrărilor omenești. Deci, desigur, nici lucrarea dlui Georgescu nu are această pretenție. Inșă, pentru imperfecțiuni de mai mică însemnătate și pentru scăpări din vedere, de pildă, că mitropolitul Mihalyi e înmormântat în cripta mitropolitană din Blaj, p. 278), nu dorim să turburăm bucuria, pe care trebuie să o simțim, la apariția unui manual atât de valoros ca acesta. (al.)

Posta Redacțiunii.

Păr. Dr. F. în R. — Să nu te superi, dar cam sufer de grafofobie. Totuș zilele acestea voiu răspunde!

Posta Administrației.

Al. Pop, Buduș. De fapt s'a rătăcit suma amintită. Sunteți achitați pe anul curent și mai aveți un bon de Lei 45.